

پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت بر پایه مهرورزی والدین و مهارت‌های اجتماعی
با در نظر گرفتن نقش واسطه‌ای احساس تنهایی در دانش‌آموزان شهر یزد

The Prediction of Internet Addiction based on Parental Affection and
Social Skills, The Mediating Role of Loneliness in the Ninth Grade
Students in Yazd

<https://dx.doi.org/10.52547/JFR.18.1.121>

H. Zareei, Ph.D.

Department of Psychology and Educational Sciences,
Yazd University, Yazd, Iran.

M. Yektafar, M. A.

Department of Psychology and Educational Sciences,
Yazd University, Yazd, Iran.

S. Asadi, Ph.D.

Department of Psychology and Educational Sciences,
Yazd University, Yazd, Iran.

✉ دکتر حسن زارعی محمودآبادی

گروه روان‌شناسی دانشگاه یزد

مینا یکتافر

گروه روان‌شناسی دانشگاه یزد

دکتر سمانه اسعدی

گروه روان‌شناسی دانشگاه یزد

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۵/۱۸

دریافت نسخه اصلاح شده: ۱۴۰۱/۲/۲۱

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۲/۲۵

Abstract

The aim of this research is to predict Internet addiction based on parental affection and social skills considering the mediating role of loneliness in ninth grade students in Yazd. The population of the research included all ninth grade students in Yazd in the academic year of 2018.

✉ Corresponding author: Department of Psychology and Educational Sciences, Yazd University, Yazd, Iran.

Email: H.zareei@yazd.ac.ir

چکیده

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت بر پایه مهرورزی والدین و مهارت‌های اجتماعی با توجه به نقش واسطه‌ای احساس تنهایی در دانش‌آموزان پایه نهم شهر یزد بود. جامعه آماری شامل تمام دانش‌آموزان پایه نهم شهر یزد در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ بود که از میان آن‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای به صورت تصادفی تعداد ۲۶۰ نفر انتخاب شدند.

✉ نویسنده مسئول: یزد، صفایه، دانشگاه یزد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، گروه روان‌شناسی و مشاوره
پست الکترونیکی: H.zareei@yazd.ac.ir

using cluster sampling 260 were selected. Yang's Internet Addiction Questionnaire, Buri's Parental affection, Inderbitzens' Social Skills and Dehsiri's Loneliness were filled out by participants. data were analyzed using SPSS 16 software and Amos21. Results showed that loneliness has a significant mediating role in the relationship between parental nurturance and Internet addiction, but in the relationship between social skills and Internet addiction, the mediating role of loneliness was not significant. Also, internet addiction and loneliness in boys were significantly higher than girls and social skills in girls were significantly higher than boys, but no significant difference was observed between girls and boys in parental affection. Therefore, through parental affection and increasing social skills, as well as mitigating students' sense of loneliness, Internet addiction can be prevented to some extent.

Keywords: Internet Addiction, Parental affection, Social skills, Loneliness.

پرسش‌نامه‌های اعتیاد به اینترنت یانگ، مهرورزی والدین بوری، مهارت‌های اجتماعی ایندربیتزن و احساس تنهایی دهشیری بر روی آزمودنی‌ها اجرا شد. سپس داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS-16 و Amos-21 و آزمون‌های همبستگی، معادلات ساختاری و t مستقل تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که احساس تنهایی در رابطه مهرورزی والدین با اعتیاد به اینترنت نقش واسطه‌ای معناداری دارد اما در رابطه مهارت‌های اجتماعی با اعتیاد به اینترنت، نقش واسطه‌ای احساس تنهایی، معنادار نبود.

همچنین اعتیاد به اینترنت و احساس تنهایی در پسران به صورت معناداری بیش از دختران و مهارت‌های اجتماعی در دختران به صورت معناداری بیش از پسران بود، ولی در مهرورزی والدین بین دختران و پسران تفاوت معناداری مشاهده نشد. لذا از طریق مهرورزی والدین و افزایش مهارت‌های اجتماعی و همچنین پر کردن خلأ احساس تنهایی در دانش‌آموزان می‌توان از اعتیاد به اینترنت تا حدودی جلوگیری کرد.

کلیدواژه‌ها: اعتیاد به اینترنت، مهرورزی والدین، مهارت‌های اجتماعی، احساس تنهایی

مقدمه

روانشناسان بر این باورند هر آنچه باعث تحریک و سپس نیرو گرفتن شخص شود می‌تواند اعتیادآور باشد و تنها به مصرف مواد محدود نمی‌شود. هر زمان یک عادت رفتاری به یک اجبار تبدیل شود اعتیاد بروز کرده است. حال آن رفتار می‌تواند از مصرف مواد تا پرسه زدن در اینترنت و فضای مجازی باشد (آرشلو، ۱۳۸۵). در آخرین ویرایش DSM5، اختلالات رفتاری ناشی از کاربری اینترنت به عنوان بیماری که نیاز به پژوهش‌های بیشتر دارد معرفی شده است (انجمن روان‌شناسی آمریکا، ۲۰۱۳). استفاده افراطی و بدون برنامه از اینترنت سبب بروز وابستگی شدید به این تکنولوژی می‌شود. اعتیاد به اینترنت، مانند هر نوع اعتیاد

دیگری دارای اثرات منفی بر روان، موفقیت تحصیلی، روابط اجتماعی و شرایط زندگی فرد است (دهقانی و زارعی محمودآبادی^۳، ۲۰۱۸). برطرف کردن وابستگی به اینترنت همچون وابستگی به مواد مخدر، کار آسانی نیست و نیاز به مداخلات حساس روانی، انگیزشی و گاهی دارویی دارد (کاس و لوپز-فرناندز^۴، ۲۰۱۶). وابستگی فرزندان به گوشی‌های هوشمند و حضور بیش از حد آنان در فضای مجازی از دغدغه‌های امروز والدین است. از آنجایی که بازداری فرزندان از ابزارهای تکنولوژی عملاً غیرممکن و حتی غیرمفید می‌نماید والدین و مربیان تربیتی با آگاهی از عوامل دخیل در بروز اعتیاد به اینترنت می‌توانند از شکل‌گیری آن در نوجوانان به نحو چشمگیری جلوگیری کنند.

لیم، باو و کیم (۲۰۰۴، نقل از موسبرگر^۵، ۲۰۰۸) طی پژوهشی در خصوص دلایل گرایش افراد به اینترنت و استفاده اعتیادآور آنها از اینترنت دریافتند افرادی که وقت زیادی را صرف استفاده از اینترنت می‌کنند، کسانی هستند که در زندگی با مشکلاتی مواجه‌اند. در واقع این افراد چون رغبتی به برخورد با مشکلاتشان ندارند و مایل نیستند حتی با آنها روبه‌رو شوند، به فعالیت اعتیادآور استفاده از اینترنت می‌پردازند و به نظر می‌رسد گروه نوجوانان در بالاترین میزان خطر مبتلا هستند (موسبرگر، ۲۰۰۸).

یکی از دلایل گرایش دانش‌آموزان به اینترنت می‌تواند مشکلات مربوط به خانواده باشد (زارعی و زارعی^۶، ۲۰۲۱). بنابراین چگونگی مهرورزی والدین و عملکرد حمایتی آنان از فرزندان در میزان و چگونگی استفاده از اینترنت و فضای مجازی نقش عمده‌ای دارد (گریفیث^۷، ۲۰۱۸). زمانی که نوجوان در خانواده محبت و توجه کافی ندارد و مهارت‌های کافی برای برقراری ارتباط موثر اجتماعی را نیز نیاموخته عملاً در کنار خود کسی را برای رفع نیازهای عاطفی و حمایتی خود نخواهد یافت و به تدریج با احساس تنهایی دست به گریبان خواهد شد چراکه انسان به برقراری ارتباط با هم‌نوع خود نیاز حیاتی دارد. نداشتن مهارت کافی در ایجاد تعامل اجتماعی عموماً موجب انزوای فرد از جامعه می‌شود و او را مجبور می‌سازد این کمبود را از طرق دیگر پر کند. بسیاری از تحقیقات بر این امر صحنه می‌گذارند که احساس تنهایی از دلایل اصلی کاربری در فضای مجازی است. احساس تنهایی به کمبود روابط انسانی و تعاملات بین‌فردی اشاره دارد که حتی می‌تواند ناشی از کیفیت نامناسب و پایین روابط باشد. از احساس تنهایی تعاریف گوناگونی ارائه شده، برای مثال یانگ^۸ (۱۹۸۰) آن را نبود ادراک روابط اجتماعی رضایت‌بخش توصیف می‌کند (نقل از رضوانخواه^۹، ۱۳۸۸). درواقع محققان احساس تنهایی را ناشی از عدم درک دل‌بستگی عاطفی یا به عبارتی عدم اطمینان و امنیت در تعاملات اجتماعی عنوان می‌کنند (رایت، برت و استرانگمن^{۱۰}، ۲۰۰۶).

پژوهش‌های گوناگونی به بررسی نقش روابط خانوادگی و اجتماعی بر اعتیاد به اینترنت پرداخته‌اند به‌طور مثال پژوهش برشان و همکاران^{۱۱} (۱۳۹۱) نشان داده بین عملکرد خانواده‌های نوجوانان معتاد به اینترنت و نوجوانان عادی تفاوت معنادار وجود دارد. آن‌ها بیان داشته‌اند که با توجه به امکان آسیب‌زایی استفاده نابجا از اینترنت برای نوجوانان و ارتباط چگونگی استفاده از آن با عوامل خانوادگی، لازم است به عملکرد کلی خانواده و همچنین تلاش در جهت بهبود و استحکام پیوندهای خانوادگی توجه لازم صورت گیرد. تحقیقات صورت‌گرفته از سوی یانگ و راجرز^{۱۲} (۱۹۹۸) نیز بیان داشته که کاربران رایانه و وابسته به اینترنت به تدریج زمان کمتری را با افراد واقعی در مقایسه با زمان استفاده از رایانه و رابطه روی خط می‌گذرانند. کرات، کسلر و بونوا^{۱۳} (۲۰۰۲) در مطالعه‌شان درخصوص اعتیاد به اینترنت، به این نتیجه رسیده‌اند که نوجوانانی که از

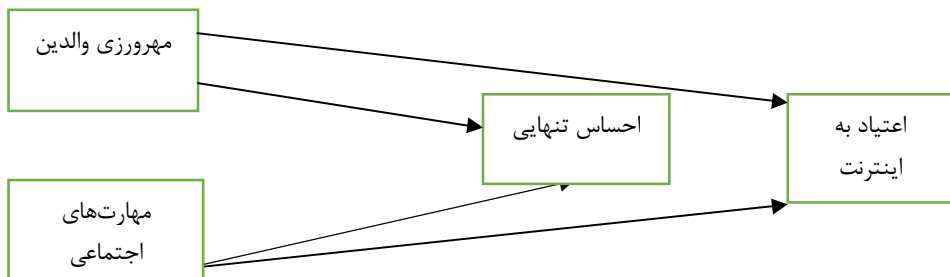
تماس‌های اجتماعی کناره‌گیری می‌کنند، از اینترنت به‌عنوان ابزاری برای فرار از واقعیت‌ها استفاده می‌کنند. نوجوانی از مقاطع حساس و تاثیرگذار در زندگی هر فرد به شمار می‌آید و ابتلای آنان به اعتیاد اینترنتی اثرات جبران‌ناپذیری بر آینده آنان خواهد داشت. نتایج تحقیق کریمی و همکاران^{۱۴} (۲۰۱۴) نیز نشان داده که یکی از عوامل زمینه‌ساز انحراف اجتماعی در دانش‌آموزان بی‌توجهی عاطفی خانواده به فرزندان است. پژوهش رحیمی و همکاران^{۱۵} (۲۰۱۸) نشان داده که شیوه ارتباط اعضای خانواده می‌تواند بر افسردگی نوجوان تأثیر گذاشته و زمینه‌ساز آسیب‌های اجتماعی از جمله اعتیاد به فضای مجازی در فرد شود. در سال‌های گذشته با توجه به نقش پررنگ فضای مجازی در خانواده و دسترسی راحت‌تر فرزندان به اینترنت، مخاطراتی برای فرزندان و خانواده به وجود آمده است. گاهی کنترل نکردن یا ناتوانی خانواده در مدیریت استفاده از فضای مجازی، سبب فاصله بیشتر فرزندان از خانواده و در نتیجه احساس تنهایی در آنها شده است. همین مسائل، زمینه‌ساز گرایش آنان را به سمت فضای مجازی بیشتر کرده و سبب اعتیاد به اینترنت در آنان می‌شود. آنچه اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش را بیش از پیش برجسته می‌سازد پرداختن به این مسئله مهم در خانواده است. انجام پژوهشی جامع و به‌روز در شناخت عناصر پیش‌بینی‌کننده این نوع اعتیاد و تلاش برای کنترل آنها امری ضروری به نظر می‌رسد. در همین راستا فرضیه‌های این پژوهش به شرح زیر بود:

۱. احساس تنهایی در رابطه مهرورزی والدین و مهارت‌های اجتماعی با اعتیاد به اینترنت در بین دانش‌آموزان پایه نهم نقش واسطه‌ای دارد؛ ۲. بین اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان دختر و پسر پایه نهم تفاوت وجود دارد؛ ۳. بین احساس تنهایی در دانش‌آموزان دختر و پسر پایه نهم تفاوت وجود دارد؛ ۴. بین مهارت اجتماعی در دانش‌آموزان دختر و پسر پایه نهم تفاوت وجود دارد؛ ۵. بین مهرورزی والدین در دانش‌آموزان دختر و پسر پایه نهم تفاوت وجود دارد.

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

پژوهش حاضر بنیادی و روش آن توصیفی از نوع همبستگی (معادلات ساختاری) بود. برای این منظور مدل زیر طراحی شد.

نمودار ۱: مدل پیش‌فرض اعتیاد به اینترنت

جامعه آماری این پژوهش ۵۶۰۰ دانش‌آموز پایه نهم شهرستان یزد در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بود. با استفاده از جدول مورگان-کرجسی، ۲۶۰ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. روش انتخاب به این صورت بود که ابتدا محقق از بین مناطق دوگانه آموزش و پرورش شهرستان یزد از هر منطقه تعداد ۴ مدرسه (دو مدرسه دخترانه و دو مدرسه پسرانه) و از هر مدرسه یک کلاس پایه نهم را انتخاب کرد.

ابزار پژوهش

پرسش‌نامه اعتیاد به اینترنت یانگ (۱۹۹۸): حاوی ۲۰ سؤال که براساس نشانه‌های تشخیص اعتیاد اینترنتی طراحی شده است. این پرسش‌نامه به روش لیکرت نمره‌گذاری می‌شود. در مطالعه مان سالی (۲۰۰۶) پایایی درونی پرسش‌نامه، بالای ۰/۹۲ ذکر شده است. کیم و همکاران (۲۰۰۷) آلفای کرونباخ ۰/۹۰ را برای این مقیاس گزارش کرده‌اند. همچنین علوی و همکاران (۱۳۸۹) روایی درونی این سازه را ۰/۸۸ محاسبه کرده‌اند. در این پژوهش نیز آلفای کرونباخ جهت بررسی همسانی درونی پرسش‌نامه اعتیاد به اینترنت، ۰/۹۳ به دست آمد.

پرسش‌نامه مهرورزی والدین بوری و همکاران^{۱۶}: این ابزار ۲۴ گویه‌ای است و برای اندازه‌گیری مهرورزی والدین از دیدگاه فرزندان در هر سنی، توسط بوری و همکارانش (۱۹۸۹) طراحی شده است. نمره‌گذاری این مقیاس به‌سادگی با جمع همه گزینه‌ها با در نظر گرفتن نمره‌گذاری معکوس برخی گزینه‌ها به دست می‌آید. ضریب آلفای ۰/۹۵ برای مادران و ۰/۹۳ برای پدران از طریق بازآزمایی ثبات خوبی را نشان می‌دهد. همچنین این آزمون با همبستگی مثبت با عزت‌نفس مادران و پدران شرکت‌کننده در این آزمون روایی هم‌زمان خوبی دارد (کورکوران و فیشر، ۱۹۳۹). در این پژوهش آلفای کرونباخ جهت بررسی همسانی درونی پرسش‌نامه مهرورزی والدین، ۰/۹۲ به دست آمد.

پرسش‌نامه مهارت‌های اجتماعی ایندربیتزن و فوستر^{۱۷} (۱۹۹۲): حاوی ۳۹ عبارت پنج‌گزینه‌ای است که آزمودنی پاسخ خود را در مورد هر عبارت در دامنه‌ای از گزینه «اصلاً صدق نمی‌کند» تا «همیشه صدق می‌کند» ابراز می‌نماید. عبارات این پرسش‌نامه در دو زمینه رفتارهای مثبت و منفی هستند. هر عبارت دارای شش گزینه است. نحوه ارزیابی مهارت‌های اجتماعی هر فرد توسط این پرسش‌نامه بدین صورت است که اگر فردی نمره‌اش بالاتر از میانگین باشد دارای مهارت‌های اجتماعی بالا است و اگر پایین‌تر باشد مهارت‌های اجتماعی پایین دارد. لازم به ذکر است که نمره ۹۸ بر اساس استاندارد تست به‌عنوان میانگین در نظر گرفته شده است. اعتبار این سیاهه توسط ایندربیتزن و فوستر (۱۹۹۲) ۰/۹۰ گزارش شده است. پایایی این پرسش‌نامه را امینی^{۱۸} (۱۳۷۸) ۰/۷۰ و آلفای کرونباخ را ۰/۸۶ گزارش کرده است. همچنین آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر برای بررسی همسانی درونی، ۰/۸۱ به دست آمد.

پرسش‌نامه مقیاس احساس تنهایی: مقیاس احساس تنهایی دهشیری و برجعلی، شیخی و عسگرآبادی^{۱۹} (۱۳۸۷)، با ۳۸ گویه، دارای سه زیرمقیاس تنهایی ناشی از ارتباط با خانواده، تنهایی ناشی از ارتباط با دوستان و نشانه‌های عاطفی تنهایی است. آنها ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۱، برای

خرده‌مقیاس تنهایی ناشی از ارتباط با خانواده ۰/۸۹، برای خرده‌مقیاس تنهایی ناشی از ارتباط با دوستان ۰/۸۸ و برای خرده‌مقیاس نشانه‌های عاطفی تنهایی ۰/۷۹ محاسبه نمودند. این مقادیر نشان‌دهنده همسانی درونی قابل قبول این مقیاس است. همچنین آلفای کرونباخ جهت بررسی همسانی درونی پرسش‌نامه احساس تنهایی در این پژوهش برای کل مقیاس ۰/۸۹ به دست آمد.

بیان یافته‌ها

داده‌های جمع‌آوری شده برای بررسی احساس تنهایی نقش واسطه‌ای در رابطه مهرورزی والدین و مهارت‌های اجتماعی با اعتیاد به اینترنت در بین دانش‌آموزان پایه نهم با میانگین سنی ۱۶ سال در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار آزمودنی‌ها در مهرورزی والدین، مهارت‌های اجتماعی، احساس تنهایی و اعتیاد به اینترنت

متغیر	کل آزمودنی‌ها		دختر		پسر	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
نمره کل مهرورزی والدین	۸۷/۶۶	۱۶/۳۳	۸۸/۱۲	۱۶/۸۲	۸۷/۱۸	۱۵/۸۵
نمره کل مهارت‌های اجتماعی	۱۲۵/۵۳	۱۹/۵۶	۱۳۲/۳۴	۱۹/۵۵	۱۱۸/۵۶	۱۷
رفتار اجتماعی مطلوب	۶۴/۶۴	۱۳/۳۳	۶۶/۴۹	۱۳/۳۰	۶۲/۸۰	۱۳/۴۲
رفتار غیراجتماعی	۶۰/۱۸۸	۱۲/۸۷	۶۲/۲۵	۱۳/۱۲	۵۹/۵۱	۱۲/۵۶
نمره کل احساس تنهایی	۹۱/۶۷	۱۹/۳۵	۸۹/۲۹	۱۹/۴۷	۹۴/۱۱	۱۸/۹۹
تنهایی ناشی از ارتباط با خانواده	۳۴/۳۳	۱۰/۲۱	۳۳/۳۱	۱۰/۲۰	۳۵/۳۴	۱۰/۲۴
تنهایی ناشی از ارتباط با دوستان	۳۰/۴۰	۹/۰۸	۲۹/۵۶	۹/۰۹	۳۱/۲۵	۹/۰۸
نشانه‌های عاطفی تنهایی	۲۶/۹۷	۶/۷۴	۲۵/۵۷	۶/۵۶	۲۸/۳۶	۶/۸۶
نمره کل اعتیاد به اینترنت	۴۲/۴۰	۱۶/۶۹	۳۹/۳۷	۱۶/۲۹	۴۵/۴۸	۱۶/۵۸

نتایج مندرج در جدول ۱ حاکی از آن است که میانگین و انحراف معیار نمره کل مهرورزی والدین به ترتیب ۸۷/۶۶ و ۱۶/۳۳، مهارت‌های اجتماعی ۱۲۵/۵۳ و ۱۹/۵۶، احساس تنهایی ۹۱/۶۷ و ۱۹/۳۵ و اعتیاد به اینترنت ۴۲/۴۰ و ۱۶/۶۹ است.

برای آزمون این فرضیه، یک الگوی مفهومی ارائه شد (نمودار ۱) و از طریق روش تحلیل مسیر به برآزش آن پرداخته شد. در همین راستا، ابتدا مفروضه معناداری رابطه متغیرهای موجود در الگوی پیشنهادی بررسی شد.

جدول ۲: ماتریس ضرایب همبستگی

متغیرها	اعتیاد به اینترنت	مهرورزی والدین	مهارت اجتماعی	احساس تنهایی
اعتیاد به اینترنت	۱			
مهرورزی والدین	۰/۳۸**	۱		
مهارت اجتماعی	۰/۳۷**	۰/۳۷**	۱	
احساس تنهایی	۰/۴۱**	۰/۵۸**	۰/۲۷**	۱

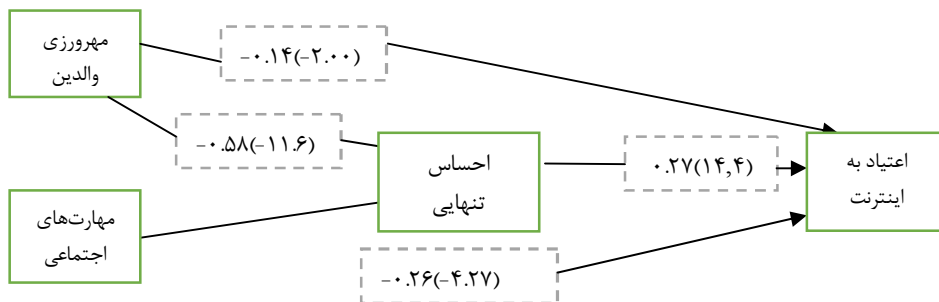
* $p < 0.01$

ماتریس ضرایب همبستگی پیرسون در جدول ۲ نشان می‌دهد بین تمامی متغیرهای موجود در الگو رابطه معناداری وجود دارد. به طوری که رابطه متغیرهای برون‌زا یعنی مهرورزی والدین و مهارت‌های اجتماعی با متغیر واسطه‌ای یعنی احساس تنهایی و متغیر درون‌زا یعنی اعتیاد به اینترنت معنادار است ($p < 0/01$). همچنین رابطه متغیر واسطه‌ای یعنی احساس تنهایی نیز با متغیر درون‌زا یعنی اعتیاد به اینترنت معنادار است. بنابراین این نتایج حاکی از برقراری مفروضه فوق است. همچنین بر اساس نتایج آزمون دوربین واتسون برای بررسی مفروضه استقلال خطاها، در پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت از طریق متغیرهای موجود در الگوی پیشنهادی، مقدار عددی این آزمون ۱/۹۵ بود که بیانگر استقلال خطاهاست. آخرین مفروضه مورد بررسی، هم‌خطی مقادیر VIF برای متغیرهای برون‌زا و واسطه‌ای به‌عنوان متغیرهای پیش‌بین در اعتیاد به اینترنت، بزرگ‌تر از ۱۰ نبود (۱/۶۴-۱/۱۶) و مقادیر Tolerance در بازه صفر و یک قرار دارد (۰/۸۵-۰/۶۰). بنابراین هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای برون‌زا و واسطه‌ای به‌عنوان متغیرهای پیش‌بین در الگوی پیشنهادی وجود ندارد و انجام تحلیل مسیر برای آزمون الگوی پیشنهادی بلامانع است. نتایج آزمون الگوی پیشنهادی اولیه حکایت از عدم برازش این الگو داشت. سپس برای برازش الگوی برازش‌نایافته اولیه، تعدیل‌هایی صورت گرفت تا در نهایت الگوی مندرج در نمودار ۲ مورد تأیید قرار گرفت.

جدول ۳: شاخص‌های نیکویی برازش الگوی پیشنهادی

CFI	AGFI	GFI	RMSEA	χ^2/df	Df	χ^2
۱/۰۰	۰/۹۷	۱/۰۰	۰/۰۳	۱/۳۷	۱	۱/۳۷

با توجه به نتایج مندرج در جدول ۳، شاخص‌های کلی آزمون الگوی پیشنهادی تعدیل‌شده حاکی از برازش کلی این الگو است ($\chi^2/df = 1/37$ ، $RMSEA = 0/03$ ، $GFI = 1/00$ ، $AGFI = 0/97$ ، $CFI = 1/00$). پارامتر ضریب مسیر و مقادیر t متناظر با آنها برای هر یک از مسیرهای علی از متغیرهای برون‌زا به متغیر واسطه‌ای و درون‌زا، و از متغیر واسطه‌ای به متغیر درون‌زا نیز وجود دارد.

نمودار ۲: الگوی تأییدشده اعتیاد به اینترنت

بر اساس اطلاعات ارائه‌شده در نمودار ۲، ضریب مسیر مهرورزی والدین به اعتیاد به اینترنت ۰/۱۴-، ضریب مسیر منفی و وضعیفی است، با وجود این بر اساس آزمون آماری t معنادار است ($t=-۲/۰۰$, $p<۰/۰۵$). ضریب مسیر مهرورزی والدین به احساس تنهایی ۰/۵۸- است که ضریب مسیر منفی و قوی است و بر اساس آزمون آماری t نیز معنادار است ($t=-۱۱/۶۰$, $p<۰/۰۵$). ضریب مسیر مهارت‌های اجتماعی به اعتیاد به اینترنت ۰/۲۶-، ضریب مسیر منفی و وضعیفی است، با وجود این بر اساس آزمون آماری t معنادار است ($t=-۴/۲۷$, $p<۰/۰۵$). ضریب مسیر احساس تنهایی به اعتیاد به اینترنت ۰/۲۷ است که ضریب مسیر مثبت و وضعیفی است، با این حال بر اساس آزمون آماری t معنادار است ($t=۴/۱۴$, $p<۰/۰۵$).

جدول ۴: ضرایب مسیر اثرات مستقیم و غیرمستقیم و کل در الگوی تأییدشده

متغیرها	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل	وارianس تبیین شده
بر اعتیاد به اینترنت از:				۰/۳۵
مهرورزی والدین	-۰/۱۴	-۰/۱۵	-۰/۲۹	
مهارت‌های اجتماعی	-۰/۲۶	-	-۰/۲۶	
احساس تنهایی	۰/۲۷	-	۰/۲۷	
احساس تنهایی از:				۰/۳۳
مهرورزی والدین	-۰/۵۸	-	-۰/۵۸	

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که فقط یکی از متغیرهای برون‌زا یعنی مهرورزی والدین بر متغیر درون‌زا یعنی اعتیاد به اینترنت اثر غیرمستقیمی دارد. بنابراین می‌توان گفت احساس تنهایی نقش واسطه‌ای خود را در رابطه مهرورزی والدین بر اعتیاد به اینترنت به‌خوبی ایفا کرده است. اما دیگر متغیر برون‌زا یعنی مهارت‌های اجتماعی اثر مستقیمی بر اعتیاد به اینترنت دارد؛ بنابراین مقدار اثر کل این متغیر بر متغیر درون‌زا همان مقدار اثر مستقیم آن (یعنی ضرایب مسیر) است. همچنین ۲۵ درصد از واریانس نمرات اعتیاد به اینترنت از طریق مهرورزی والدین، مهارت‌های اجتماعی و احساس تنهایی؛ و ۳۳ درصد از واریانس نمرات احساس تنهایی نیز از طریق مهرورزی والدین تبیین شده است. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که احساس تنهایی واسطه‌ای معناداری برای رابطه بین مهرورزی والدین و اعتیاد به اینترنت بوده است. درحالی‌که در رابطه مهارت‌های اجتماعی و اعتیاد به اینترنت، احساس تنهایی واسطه‌ای گر معناداری نبوده است.

جدول ۵: نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه اعتیاد به اینترنت دانش‌آموزان دختر و پسر

متغیر	آزمون لوین			برای تفاوت میانگین t آزمون		
	Sig	F	T	df	Sig	تفاوت میانگین
اعتیاد به اینترنت	۰/۵۷	۰/۳۰	۳/۰۴	۲۶۶	۰/۰۰۳	۶/۱۱
			۳/۰۴	۲۶۵/۷۱	۰/۰۰۳	۶/۱۱

با در نظر گرفتن مقدار معناداری در جدول ۵ ($Sig<۰/۰۳$) مشخص شد که بین میانگین اعتیاد به اینترنت در بین دانش‌آموزان دختر و پسر پایه نهم شهر یزد تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه دوم تأیید می‌شود.

جدول ۶: نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه احساس تنهایی دانش‌آموزان دختر و پسر

آزمون t برای تفاوت میانگین				آزمون لوین		متغیر
تفاوت میانگین	Sig	df	T	Sig	F	احساس تنهایی
۴/۸۱	۰/۰۴	۲۶۵	۲/۰۴	۰/۴۲	۰/۶۴	
۴/۸۱	۰/۰۴	۲۶۴/۹۹	۲/۰۴			

با در نظر گرفتن مقدار معناداری در جدول ۶ ($Sig < 0/04$) مشخص شد که بین میانگین احساس تنهایی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر پایه نهم شهر یزد تفاوت معناداری وجود دارد؛ بنابراین فرضیه سوم تأیید می‌شود.

جدول ۷: نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه مهارت اجتماعی دانش‌آموزان دختر و پسر

آزمون t برای تفاوت میانگین				آزمون لوین		متغیر
تفاوت میانگین	Sig	df	T	Sig	F	مهارت اجتماعی
-۱۳/۷۸	۰/۰۰۰	۲۶۵	-۶/۱۴۲	۰/۱۲۶	۲/۳۶	
-۱۳/۷۸	۰/۰۰۰	۲۶۱/۴۳	-۶/۱۵۲			

با در نظر گرفتن مقدار معناداری جدول ۷ ($Sig < 0/0001$) مشخص شد که بین میانگین مهارت اجتماعی در دانش‌آموزان دختر و پسر پایه نهم شهر یزد تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه چهارم تأیید می‌شود.

جدول ۸: نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه مهرورزی والدین دانش‌آموزان دختر و پسر

آزمون t برای تفاوت میانگین				آزمون لوین		متغیر
تفاوت میانگین	Sig	df	T	Sig	F	مهرورزی والدین
-۰/۹۳	۰/۶۳	۲۶۶	-۰/۴۶	۰/۵۱	۰/۴۳	
-۰/۹۳	۰/۶۳	۲۶۵/۴۸	-۰/۴۷			

با در نظر گرفتن مقدار معناداری جدول ۸ ($Sig > 0/63$) مشخص شد که بین میانگین مهرورزی والدین در دانش‌آموزان دختر و پسر پایه نهم شهر یزد تفاوت معناداری وجود ندارد؛ بنابراین فرضیه پنجم تأیید نمی‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از آزمون الگوی پیشنهادی برای فرضیه اول حاکی از آن بود که احساس تنهایی در رابطه با مهرورزی والدین بر اعتیاد به اینترنت نقش واسطه‌ای دارد اما مهارت اجتماعی تنها اثر مستقیم بر اعتیاد به اینترنت داشته و احساس تنهایی در رابطه مهارت‌های اجتماعی و اعتیاد به اینترنت واسطه معناداری نبوده است. یافته‌های پژوهش حاضر با پژوهش اوزترک و همکاران (۲۰۱۵) با عنوان «ویژگی‌های شخصی و خطر اعتیاد به اینترنت»، کوک و همکاران^{۲۰} (۲۰۰۸) با عنوان «آموزش مهارت‌های اجتماعی به نوجوانان دارای مشکلات عاطفی - رفتاری»، ون و همکاران^{۲۱} (۲۰۱۲) با عنوان «ارزیابی آموزش مهارت‌های اجتماعی

مبتنی بر گروه برای کودکان با مشکلات رفتاری» و برشان و همکاران (۱۳۹۱) با عنوان «بررسی مقایسه عملکرد خانواده در دو گروه نوجوانان دارای اعتیاد به اینترنت در دانشجویان» همسو است. در تبیین یافته‌های پژوهش می‌توان گفت نقش والدین در تأمین نیازهای عاطفی نوجوانان و کاهش احساس تنهایی در آنان غیرقابل انکار است. بنابراین واضح است نوجوانی که در خانواده نیاز به محبت و مهرورزی دارد ولی این دو نیاز در او تأمین نشود به واسطه احساس تنهایی به سمت مشکلات رفتاری از جمله اعتیاد به اینترنت خواهد رفت. این مشکل موجب کاهش فعالیت‌های اجتماعی مهم او و در نهایت بروز اعتیاد می‌شود. بالعکس در خانواده‌های مهرورز، روابط سالم و خوبی برقرار است و گسستگی روابط بین اعضا دیده نمی‌شود. آنان باهم ارتباط می‌گیرند و وقت می‌گذرانند و همین باهم بودن از ایجاد احساس تنهایی در نوجوانان جلوگیری می‌کند و عبور از بحران نوجوانی را با کمترین آسیب ممکن همراه می‌کند. گذران وقت بیشتر با دوستان و همسالان و اعضای خانواده نوجوانان را از ارتباطات مجازی بی‌نیاز می‌کند و همین امر زمینه بروز اعتیاد به اینترنت را در آنان کاهش می‌دهد (رحیمی و همکاران، ۲۰۱۸). همچنین در پژوهش سبیر^{۲۲} (۲۰۱۶) که بر روی کودکان ۶ تا ۵ سال انجام شد به اهمیت مهرورزی والدین در رشد کودک اشاره شده است.

نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد بین میانگین اعتیاد به اینترنت دختران و پسران دانش‌آموز پایه نهم تفاوت معناداری وجود دارد و میانگین اعتیاد به اینترنت پسران بیش از دختران است. این یافته با پژوهش مسعودی و همکاران^{۲۳} (۱۳۹۳)، مشایخ و برجلی^{۲۴} (۱۳۸۲) همسو است و با پژوهش بهشتیان^{۲۵} (۱۳۹۰) که در آن اعتیاد به اینترنت در دختران دانشجوی خوابگاهی و غیرخوابگاهی بیش از پسران دانشجوی خوابگاهی و غیرخوابگاهی گزارش شده است همسو نیست.

در تبیین این ناهم‌سویی می‌توان گفت محدودیت‌های دانشجویان خوابگاهی دختر در رفت‌وآمد سبب می‌شود آنان زمان بیشتری را در خوابگاه بگذرانند و از همین رو تمایل بیشتری به استفاده از اینترنت داشته باشند اما نوجوانان غالباً زمان بیشتری را در کنار خانواده سپری می‌کنند و مورد توجه بیشتر والدین هستند و سهم این همراهی در دختران بیش از پسران است چراکه براساس عرف اجتماعی رفت‌وآمد نوجوانان پسر به خارج از منزل و حضور در جمع‌های غیرخانواده بیشتر از دختران است. ارتباط عمیق‌تر دختران با والدین و اعضای خانواده نیاز و تمایل آنان را به حضور در فضای مجازی و استفاده از اینترنت کاهش می‌دهد. همچنین گاهی همین فضای مجازی باعث احساس تنهایی و گرایش به جنس مخالف در فرد می‌شود (زارعی محمودآبادی و زارعی، ۲۰۲۱).

علاوه بر این نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد بین میانگین احساس تنهایی دختران و پسران دانش‌آموز پایه نهم تفاوت معنادار وجود دارد و میانگین احساس تنهایی پسران بیش از دختران است. این نتایج با تحقیق بهشتیان همسو است (۱۳۹۰). در تبیین این یافته می‌توان گفت که زنان بیش از مردان دچار افسردگی می‌شوند در عین حال مردان بیش از زنان از احساس تنهایی رنج می‌برند و روابط صمیمی کمتری با اطرافیان برقرار می‌کنند. دختران زودتر از پسران زبان باز می‌کنند، در برقراری ارتباط با دیگران راحت‌تر عمل می‌کنند و به دلیل روحیه لطیف و آسیب‌پذیری که دارند بیشتر مورد توجه و حمایت اطرافیان قرار می‌گیرند. همچنین در دوستی صمیمی‌تر هستند و روابطشان گسترده‌تر از پسران است. بدیهی است با توصیفات بالا پسران نوجوان احساس تنهایی بیشتری نسبت به دختران نوجوان داشته باشند.

تحلیل داده‌ها همچنین نشان می‌دهد بین میانگین مهارت‌های اجتماعی دختران و پسران دانش‌آموز پایه نهم تفاوت معنادار وجود دارد و میانگین مهارت‌های اجتماعی دختران بیش از پسران است. این یافته با نتیجه پژوهش سلطانی و همکاران^{۲۶} (۱۳۹۴) که عنوان می‌کند تفاوت معناداری از لحاظ مهارت اجتماعی در دو جنس دختر و پسر وجود ندارد ناهمسو است.

در تبیین این یافته می‌توان به تفاوت‌های روانی در دو جنس دختر و پسر اشاره کرد که دختران در مقایسه با پسران مقبولیت اجتماعی بهتری دارند. دختران زودتر به رشد اجتماعی دست می‌یابند و همواره تلاش بیشتری برای کسب رضایت و توجه اطرافیان دارند. همین عوامل در افزایش مهارت اجتماعی آنان تأثیرگذار است و سبب می‌شود در آزمون مهارت اجتماعی نسبت به پسران نمره بالاتری کسب کنند.

علاوه بر آن نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها مشخص کرد بین میانگین مهرورزی والدین در دختران و پسران دانش‌آموز پایه نهم تفاوت معناداری وجود ندارد و میانگین مهرورزی والدین در دختران و پسران تقریباً برابر است. از آنجایی که یکی از شرایط لازم برای ایجاد خانواده‌ای سالم، رعایت اصل مهرورزی و صمیمیت در خانواده است و از اصول مهم در امر تربیت که رعایت آن الزامی است رعایت عدالت در توجه و ابراز محبت والدین به فرزندان است، به نظر می‌رسد این اصل در بین دانش‌آموزان نمونه مورد بررسی به‌خوبی رعایت شده است و میانگین مهرورزی والدین دانش‌آموزان دختر و پسر در پژوهش حاضر اختلاف معناداری باهم نداشته است. مطالعه مظلومی و همکاران^{۲۷} (۲۰۱۷) نشان داده که آموزش الگوی رشد مثبت جوانان می‌تواند سبب بهبود رابطه نوجوان با خانواده شده و زمینه اعتیاد را در آنان کاهش دهد.

همواره عواملی وجود دارد که به‌کارگیری نتایج یک پژوهش را با محدودیت‌هایی مواجه می‌کند. در استفاده از پژوهش پیش‌رو محدودیت‌های زیر باید لحاظ شود: نمونه‌گیری از دانش‌آموزان پایه نهم است که قابل تعمیم به گروه‌های سنی دیگر نیست. تحقیق حاضر از نوع همبستگی (معادلات ساختاری) بوده و از این رو استنباط علی از نتایج باید با احتیاط صورت گیرد. لذا پیشنهاد می‌شود با توجه به آنکه تربیت فرزند از بدو تولد آغاز می‌شود، آموزش به والدین در خصوص اتخاذ سبک مناسب فرزندپروری از خانه‌های بهداشت آغاز شود و در ادامه مدارس با به‌کارگیری مشاوران و روان‌شناسان این وظیفه را بر عهده بگیرند و از طریق آن فرزندان را در برابر آسیب‌های متعدد از جمله اعتیاد به اینترنت در سنین نوجوانی و بعد از آن مصون دارند. همان‌طور که نتایج این پژوهش نشان می‌دهد مهارت‌های اجتماعی بالاتر می‌تواند احتمال اعتیاد به اینترنت را کاهش دهد از همین رو با آموزش مهارت‌های اجتماعی به فرزندان در خانواده و دانش‌آموزان در مدارس می‌توان در برابر بروز چنین آسیب‌هایی آنها را ایمن کرد.

پی‌نوشت‌ها

1. Arashloo	15. Rahimi
2. American Psychological Association	16. Buri
3. Dehghani & Zareei	17. Inderbitzen, & Foster
4. Kuss & Lopez- Fernandez	18. Amini
5. LIM & Baokim & Moseberger	19. Dehshiri & Borjali & shykhi & Askarabadi
6. Zareei & Zareei	

7. Griffiths	20. Kook
8. Jung	21. Van
9. Rezvankhah	22. Sebire
10. Wright, Burt & Strongman	23. Masoudi
11. Barshan	24. Mashayekh
12. Young & Rodgers	25. Beheshtian
13. Kraut, Kiesler & Boneva	26. Soltani
14. Karimi	27. Mazloomi

منابع

- امینی، آ. (۱۳۸۷). *اعتباریابی پرسش‌نامه مهارت‌های اجتماعی نوجوان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی.
- آرشلو، ح. (۱۳۸۵). *بررسی تأثیر رسانه‌های الکترونیک و محیط‌های مجازی نظیر اینترنت بر هویت و سلامت روان دانشجویان دانشگاه تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
- برشان، ا.، بنی‌اسد، ا. و عباسی، ر. (۱۳۹۱). *بررسی مقایسه عملکرد خانواده در دو گروه نوجوانان دارای اعتیاد به اینترنت و نوجوانان عادی*. کتابچه مجموعه مقالات نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید، ۹۵-۷۳.
- بهشتیان، م. (۱۳۹۰). *مقایس وضعیت اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های دولتی شهر تهران*. پژوهشنامه زنان، ۲(۲)، ۲۸-۱۱.
- دهشیری، غ.، برجعلی، ا.، شیخی، م.، و عسگرآبادی، م. (۱۳۸۷). *ساخت و اعتباریابی مقیاس احساس تنهایی در بین دانشجویان*. *مجله روان‌شناسی*، ۱۲(۳)، ۲۹۶-۲۸۸.
- رضوانخواه، م. (۱۳۸۸). *رابطه مفهوم خود، ساختار خانواده و نگرش به عملکردهای تربیتی والدین در نوجوان*. *فصلنامه مطالعات تربیتی و روان‌شناسی*، ۱۰(۳)، ۱۹۶-۱۷۷.
- سلطانی، ا.، محمودی، ف.، نوظهوری، ر.، و کریمی، ب. (۱۳۹۴). *مقایسه مهارت‌های زندگی در دانش‌آموزان متوسطه و میزان ارتباط آن با آسیب‌های اجتماعی*. کتابچه همایش بین‌المللی روان‌شناسی و فرهنگ زندگی، ۲۸-۲۲.
- علوی، س.، جنتی‌فرد، ف.، اسلامی، م.، مرآتی، م.، و حقیقی، م. (۱۳۸۹). *بررسی علائم روان‌پزشکی با اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر اصفهان*. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی همدان*، ۱۷(۲)، ۶۵-۵۷.
- کورکوران، ک.، و فیشر، ج. (۱۹۳۹). *ابزارهای سنجش زوجین، خانواده و کودکان*. ترجمه جزایری، فاتحی‌زاده و منانی (۱۳۹۱). چاپ اول، یزد: انتشارات گلبانگ تربیت.
- مسعودی، ا.، اسماعیلی نسب، م.، و دهقانکار، ف. (۱۳۹۳). *بررسی تفاوت‌های جنسیتی در پیش‌بینی‌کنندگی ویژگی‌های محیط خانوادگی بر اعتیاد به اینترنت*. *مجله رسانه*، ۹۴(۱)، ۱۰۲-۸۹.
- مشایخ، م.، و برجعلی، ا. (۱۳۸۲). *بررسی رابطه احساس تنهایی با نوع استفاده از اینترنت در گروهی از دانش‌آموزان دبیرستانی*. *نشریه تازه‌های علوم شناختی*، ۱۵(۱)، ۱۷-۱

Alavi, S., Jannatifard, F., Islami, M., Merati, M., and Haghighi, M. (2010). Evaluation of psychiatric symptoms with internet addiction among university students in Isfahan. *Scientific Journal of Hamadan University of Medical Sciences and Health Services*, 17(2), 65-57 [in Persian].

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition*.: Washington: Amrican Psychiatric Publishing.

- Amini, A. (2008). *Validation of Adolescent Social Skills Questionnaire*. Master Thesis, Islamic Azad University [in Persian].
- Arshlo, H. (2006). *Investigating the effect of electronic media and virtual environments such as the Internet on the identity and mental health of Tehran University students*. Master Thesis in General Psychology, Islamic Azad University, Roodehen Branch [in Persian].
- Barshan, A., Bani Assad, A. & Abbasi, R. (2012). *Comparison of family performance in two groups of adolescents with Internet addiction and normal adolescents*. Proceedings of the First National Congress of Cyberspace and Emerging Social Injuries, 95-73[in Persian].
- Beheshtian, M. (2011). Comparison of Internet addiction status among male and female students of public universities in Tehran. *Journal of Women*,2(2), 11-28 [in Persian].
- Buri, J. R. (1989). Self- esteem and appraisals of parental behavior. *Journal of Adolescent Behavior*, 4, 33-49.
- Cook, C.R., Gresham, F.M., Kern, L., Barreras, R.B., Thornton, S. & Crews, S.D. (2008). Social skills training for secondary students with emotional and/or behavioral disorders: A review and analysis of the meta-analytic literature. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 16, 1131-1144.
- Dehghani, F., & Zareei Mahmoodabadi, H. (2018). The effect of using virtual social networks on depression, anxiety, and stress among young adults. *Social Behavior Research & Health*, 2(1), 174-180.
- Dehshiri, G., Borjali, A., Sheikhi, M., and Asgarabadi, M. (2008). Build and validate the Loneliness Scale among students. *Journal of Psychology*,12(3), 288-296 [in Persian].
- Griffiths, M. D. (2018). Conceptual issues concerning internet addiction and internet gaming disorder: Further critique on Ryding and Kaye (2017). *International journal of mental health and addiction*, 16(1), 233-239.
- Inderbitzen, H. M. & Foster, S. L. (1992). The teenage inventory of social skills: development, reliability. *Psychology Assess*, 4, 451-459.
- Karimi Mazidi, S., Zareei Mahmood Abadi, H., Ghaderi, R., Habibpour Gatabi, K., & Alipour, F. (2014). Relationship between Social Capital and Deviance among Male Students 15-18 Years in Tehran. *Social Welfare Quarterly*, 13(50), 111-134.
- Kim, Y., Park, J. K., Kim, S. B., Jun, I. K., Lim, Y.S. & Kim, J.H. (2010). Effect of internet addiction on lifestyle and dietary behavior of Korean adolescens. *Nutr Res prac*, 4(1), 7-51.
- Kraut, R., Kiesler, S. & Boneva, B. (2004). Internet paradox revisited. *Journal of Soc Issues*, 58, 49-74.
- Kuss, D. J. & Lopez-Fernandez, O. (2016). Internet addiction and problematic Internet use: A systematic review of clinical research. *World Journal of Psychiatry*, 6(1), 143-176.
- Lim, J. S., Bae, Y.K. & Kim, S.S. (2004). *A learning system for internet addiction prevention*. proceedings of the IEEE international conference on advanced learning technologies (ICALT'04).
- Mashaykhs, M., and Borjali, A. (2000). Investigating the relationship between loneliness and the type of Internet use in a group of high school students. *Journal of Cognitive Sciences*, 5(1), 1-17.
- Masoudi, A., Ismaili Nasab, M., and Dehghankar, F. (2014). Investigating Gender Differences in Predicting Family Environment Features on Internet Addiction. *Media journal*, 94, 102-89 [in Persian].
- Mazlomi Mahmoodabad, S. S., Khajedehe, Z., & Zareei Mahmoodabadi, H. (2017). Investigating the factors related to substance use in the Iranian high school students using the positive youth development model. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 11(2), e9332.

- Man Sally, L. (2006). *Prediction of Internet Addiction For Undergraduates In Hong Kong*. Honk Kong Baptist University.
- Mossbarger, B., (2008). Is Internet addiction addressed in the classroom? A survey of psychology textbooks. *Computers in Human Behavior*, 24, 45-64.
- Oztürk, C., Bektas, M., Ayar, D., Ozornac, B.O. & Yagc, D. (2015). Association of Personality Traits and Risk of Internet Addiction in Adolescents. *Asian Nursing Research*, 5(9), 120-124.
- Rahimi, M., Meratian, N., & Mahmoodabadi, H. Z. (2018). The role of family communication dimensions in adolescents' depression with the mediation of cognitive flexibility. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 20(5). 332-9
- Rezvankhah, M. (2009). The relationship between self-concept, family structure and attitudes toward parental educational practices in adolescents. *Journal of Educational Studies and Psychology*, 10(3), 196-177 [in Persian].
- Sebire, S. J., Jago, R., Wood, L., Thompson, J. L., Zahra, J., & Lawlor, D. A. (2016). Examining a conceptual model of parental nurturance, parenting practices and physical activity among 5–6 year olds. *Social Science & Medicine*, 148, 18-24.
- Soltani, A., Mahmoudi, F., Nozhouri, R., and Karimi, B. (2015). Comparison of life skills in high school students and its relationship with social harms. Booklet of the International Conference on Psychology and Culture of Life. 38-22.
- Van Vugt, E.S., Deković, M., Prinzie, P., Stams, G.J.J.M & Asscher, J.J. (2012). *Evaluation of a group-based social skills training for children with problem behavior*, Children and Youth Services Review, In Press, Corrected Proof.
- Wright, S. L., Burt, C. D. B & Strongman, K.T. (2006). Loneliness in the workplace: Construct Definition and scale Development. *Journal of Psychology*. 35, 59-68.
- Young, K.S. & Rodgers, R. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 1 (1), 25-34.
- Young, K. S. (1998). *Caught in the net: how to recognize the signs of internet addiction and a winning strategy for recovery*. New Jersey: John Wiley and Sons.
- Zareei, H., Zarei, F. (2021). Causes and Consequences of Early marriage and the Occurrence of Child Marriage in Female Students in Yazd Province: Grounded Theory Study. *TB*, 20 (3), 12-27.